

TURİZMİ GELİŞTİRME KOOPERATİFLERİ

Yrd. Doç. Dr. Ö. Adil ATASOY

GİRİŞ

Turizm alanında kooperatifleşme Türkiye'de yeni bir olaydır. Turizmin gelişmesinde kooperatifçilik hareketinin gereken yeri almasının hem kooperatifçiliğimiz hem de turizm davamız yönünden faydalı olacağı çeşitli vesilelerle belirtilmiştir. Turizm kooperatifçiliği Türkiye'de ilk olarak 12 Eylül hareketinin getirdiği huzur ve güven ortamı içinde 1980 yılında gündeme gelmiş ve bu tarihten itibaren çalışmalar eski adıyla Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bünyesinde başlatılmıştır. Bu maksatla Ticaret Bakanlığı ile işbirliği yapılarak «Turizmi Geliştirme Kooperatiflerinin kurulması için ana sözleşme örneği» hazırlanmış; mahalli turizmi geliştirme kooperatiflerinin kurulması ile başboş ve düzensiz bir vaziyette bulunan bölgesel turizm hareketlerinin önlenebileceği düşüncesi hakim olmuştur (1).

Daha sonra kabul edilerek yürürlüğe giren 1982 tarihli Anayasamızda da kooperatifçiliğe gereken önem verilmiştir. «Kooperatifçiliğin Geliştirilmesi» başlığını taşıyan Anayasamızın 171. maddesinde : «Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır» denilmektedir. Görülüyor ki kooperatifçilik hareketi Anayasamızda, hem milli ekonominin bir itici gücü hem de tüketicinin (kişinin) bireysel iktisadi menfaatlerinin korunmasına yönelik olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Ekonomik kalkınmamızın ve özellikle dış ödemeler dengesinin sağlanabilmesi açısından, turizm önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Ülkemizin mevcut turizm

1. Hayrettin İVGİN «Turizm, Ekonomi ve Turizmde Kooperatifleşme İhtiyacı», Karınca, Yıl : 52, s. 589, Ocak 1986, s. 33.

potansiyelinin en iyi şekilde değerlendirilmesi ve bu konuda kişilerin şuurlu bir davranış içine girebilmeleri büyük ölçüde mahalli düzeyde kurularak geliştirilecek turizm kooperatiflerinin varlığını gerektirmektedir.

Bu yazımızda önce, genel olarak kooperatif kavramı üzerinde duracak, daha sonra da kooperatifçilik anlayışı içinde turizm potansiyelimizin değerlendirilip ülke ekonomisine katkı sağlayacak şekilde kullanılabilmesinin önemli araçlarından olan «Turizmi Geliştirme Kooperatifleri» konusunda bilgi vermeye çalışacağız.

I— GENEL OLARAK KOOPERATİF KAVRAMI VE TANIMI

Kooperatif kelimesi latince «cooperatio» kelimesinden gelmektedir. Kökü itibariyle «müşterek iş yapmak» manasına kullanılmıştır (2). İktisadi veya toplumsal nitelikte bir işi elbirliği ile gerçekleştirmek anlamına gelmektedir.

Kooperatifler, kişilerin tek başlarına yürütmeye, gerçekleştirmeye güçlerinin yetmediği veya yapmaya istekli olmadıkları işleri birlikte gerçekleştirmek maksadıyla meydana getirdikleri bir işbirliği ortaklığıdır. Kooperatif ile ortakları arasında sıkı ekonomik bağlar bulunmasına rağmen; kooperatif, ortaklarından ayrı ve bağımsız hukuki bir yapı ve kişilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kooperatif ortaklığın arkasındaki itici güç, kooperatif kârını en üst düzeye yükseltmek değil, üyelerine en çok verimi, hizmeti sağlamaktır (3).

Kooperatifin çok değişik amaçlara ve birbirinden çok ayrı ekonomik ve toplumsal sistemlere kolayca uyabilen esnek bir örgüt olması, kooperatifin çok genel ve herkes tarafından kabul edilen bir tarifini yapmayı güçleştirmektedir. En geniş anlamda kooperatifi şu şekilde tanımlayabiliriz : Belirlenen veya kendiliğinden ortaya çıkan ekonomik bir amaca ulaşmak için, gerçek ve tüzel kişiler tarafından eşitliğe dayalı ve gönüllü olarak kurulan tüzel kişiliğe sahip hukuki bir teşkilattır (4).

2. Mustafaaf GÜL, «Kooperatiflerin Tarihi Gelişimi», Kooperatifçilik, s. 72, Nisan, Mayıs, Haziran 1986, s. 45.
3. Franz C. HELM (Çev. İlhan CEMALCILAR), Kooperatif İşletme Ekonomisi, Eskişehir, 1976, s. 20.
4. HELM, s. 3.

Belirli bir ortak amaca ulaşmak üzere kişilerin ekonomik varlık ve güçlerini birleştirmelerine kooperatif denilir (5). Bir başka söyleyişle «aynı neviden ihtiyaçları, müşterek gayret sarfetmek suretiyle temin etmek gayesi ile birleşen kişilerin meydana getirdiği teşekküllerdir» (5).

Hukukumuzda kooperatif 24.4.1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu tarafından hukuki bakımdan tanımlanmıştır. Bu tanıma göre : «Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküllere kooperatif denir.» (Koop. Kan. Mad. 1).

Kooperatifler, dernekten ve ortaklıktan çeşitli noktalarda değişiklik gösteren bir kişi birliğidir. Kişi birlikleri arasındaki en önemli fark amaçlarındandır. Ortaklıkların amacı kâr elde etmek ve elde edilen kârı ortakları arasında paylaşmaktır. Kooperatifin amacı ise, ortaklarının ekonomisini (ekonomik fayda ve menfaatlerini) geliştirmektir (7).

Bir kooperatif işletme ile bir ticari işletmenin kâr amacı arasındaki önemli fark, kooperatif işletmenin kâr amacı ile hizmet amacını makul bir şekilde dengelemek zorunda olmasıdır. Kooperatif işletmeler, ortaklarına karşılıklı yardım yoluyla üretici veya tüketici olarak ekonomik menfaatlerini geliştirmelerine yardımcı olarak sosyal amaçlar gerçekleştirirler (8).

Türk Hukukunda kooperatiflerin amacı Koop K.'nin 1. maddesinde «Ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle geçimlerine ait ihtiyaçlarını sağlayıp koruma» şeklinde açıklanmıştır (9).

Şu hususu hemen belirtmek gerekir ki kooperatifler ihtiyaçların doğurduğu hukuki varlıklardır. İhtiyaçların çeşitliliği ölçü-

5. GÜL, s. 45.

6. GÜL, s. 45.

7. Reha POROY, Ünal TEKİNALP, Ersin ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Geliştirilmiş 3. baskı, İstanbul, 1984, s. 755.

8. Zeynep SINA, «Kooperatif İşletmelerde Amaç Tesbiti», Kooperatifçilik, s. 67, (Ocak, Şubat, Mart 1985), s. 30.

9. POROY, TEKİNALP, ÇAMOĞLU, s. 756.

sünde çeşit ve türlerinin artması mümkün olduğu gibi, amaçları da esas aynı kalmak kaydıyla faaliyet alanlarına göre değişime uğramaktadır.

Kooperatifler Kanununda yer alan tanım kooperatif kavramı içerisinde şu unsurları dahil etmektedir (10) :

1. Kooperatifin amacı, «ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini sağlayıp korumaktır.» Burada mevcut ekonomik menfaatlerin korunması bir amaç olarak belirlendiği gibi, sağlanan menfaatin devam ettirilmesi; süreklilik taşıyacak şekilde muhafaza ve geliştirilmesi de kastedilmiş olmaktadır.

2. Amacın elde edilmesi vasıtaları sayılmıştır. Bunlar : «Karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet» tir. Bu suretle ortak iktisadi amacın elde edilmesine kişileri yönlendiren insani güdüler açıklanmıştır.

3. Kooperatif kuruluşun ortaklarında bulunması gereken özellikler sayılmıştır : Kooperatif ortakları gerçek kişiler olabileceği gibi, ismen sayılarak belirtilen il özel idareleri, belediyeler, köyler gibi kamu tüzel kişileri ve dernekler gibi özel hukuk tüzel kişileri de olabilir. Kooperatifler Kanununun 1. maddesinde dernek ve cemiyet tabiri eş anlamlı iki kelime olmasına rağmen ayrı ayrı kullanılmıştır. Bundan, kanun koyucunun abes iş yapmıyacağı kaidesinden hareketle, hem eski cemiyetler kanunu ve hem de yeni dernekler kanunu hükümlerine göre kurulmuş ve genel olarak bugün yürürlükte bulunan Dernekler Kanunu hükümlerine göre faaliyette bulunan kuruluşların kooperatiflere ortak olabileceği anlaşılmalıdır.

Tanımda dernekler dışındaki özel hukuk tüzel kişilerinden bahsedilmemiş olması dolayısıyla meselâ, «vakıflar» ve «ticaret şirketlerinin» bir kooperatife ortak olma imkânının bulunmadığı şeklinde bir anlam çıkar mı Bizce bu konuda kanun koyucunun bir unutkanlık içinde olduğu sonucuna varmak mümkün değildir. Vakıflar bir kişi topluluğu değildir. Mal topluluğudur. Ortaklıklar ise, kâr elde etmek amacıyla bir araya gelmiş kişilerin bu amaca tahsis ettikleri sermayeden oluşan iktisadi bir birikimdir. Kendilerine has özel menfaatleri ve çalışma konuları bulunmaktadır. Amaçları kâr elde etmektir. Kooperatifi kendi amaçlarına yönlendirecek şekilde kullanmaları imkânı ve ihtimali vardır.

10. POROY, TEKİNALP, ÇAMOĞLU, s. 757.

Sözleşmelerinde belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunamazlar. Hukukumuz bakımından tüzel kişiliğe sahip ticaret ortaklıklarının bir kooperatife ortak olması Kooperatifler Kanununun 1. ve 9. maddesi çerçevesinde mümkün görünmemektedir (11). Fakat ortalıkta yer alan gerçek kişi ortaklardan birinin veya ortaklığı yönetmek veya temsil yetkisine, sahip bir kimsenin ortak olmasını engelleyen bir husus (kanunun ve kooperatif sözleşmesinin aradığı şartları taşımak kaydıyla) bulunmamaktadır.

II— TURİZMİ GELİŞTİRME KOOPERATİFLERİ

A) Tanımı

Şimdiki adıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı, eski adıyla Turizm ve Tanıtma Bakanlığı tarafından hazırlanan bir yayında «Turizm Kooperatifleri» nin şu tanımına yer verilmiştir: «Turizm kooperatifleri, toplumun en az varlıklı tabakaları için kaliteli bir turizmin gerçekleşmesini sağlayan; müşterek ihtiyaçlarını, müşterek bir teşebbüs içinde karşılayan, sosyal ilişkilerden kuvvet alarak vücuda getirilen kuruluşlardır» (12).

Bu tanım ışığında turizm kooperatifçiliği ise; «...turizmin gelişmesini engelleyen, büyük sorunların çözümünde yardımcı olmak amacıyla, satınalma gücü az veya zayıf olan halk tabakalarının kooperatif kuruluşları ile turizm olayına katılmalarıdır» şeklinde açıklanmıştır (13).

Yukarıdaki tanıma dayalı olarak getirilen kooperatifçilik anlayışında, düşük gelir gruplarının turizm faaliyetine aktif olarak katılabilmesini sağlayıcı hizmetlerin görülmesinin turizm kooperatifleri aracılığı ile gerçekleştirilebilmesi düşüncesi hakim bulunmaktadır. Bu bakımdan turizm kooperatifi, bir tüketim kooperatifi, turizm olayına tüketici olarak katılmak isteyen kişilerini ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir anlayış içinde düzenlenmiştir.

Bu anlayış içinde turizm kooperatifleri şu hizmetleri yerine getirecektir: «...Ortaklarına ve genel kullanıma açık tesisler yaparak bunları günün icaplarına uygun biçimde işleterek turizm

11. POROY, TEKİNALP, ÇAMOĞLU, s. 758.

12. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Turizm Kooperatifleri Eğitim Yayını (Hazırlayan: Ayça ADALILAR) No: 1, s. 4.

13. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, s. 4; Ayça ADALILAR, «Turizm Sektöründe Kooperatifçiliğin Yeri», KARINCA, Yıl: 47, s. 520, Nisan 1980, s. 22 vd.

endüstrisinin diğer alanlarında faaliyet gösterirler. Turistik eşya imal eden küçük sanat erbabının imalatlarını pazarlayarak değerlendirmek. Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunca tescil edilmiş eski eser niteliğindeki gayrimenkul sahiplerine konutların ve konut gruplarının restorasyon ve gerekli altyapı tesislerinin tamamlanması; ayrıca eski eserlerin çevresinin düzenlenmesi ve bu çevrede anıtlar yüksek kurulunca öngörölmüş yapılarda ve boş arsalarda tarihi çevre ile uyum sağlayacak tesislerin yapılmasını temin, çevre kirlenmesine karşı tedbirler almak ve önlemler geliştirmek» (14).

Göröldüğü üzere turizm kooperatifleri bu yayında, tüketim kooperatifi anlayışından hareket edilerek tanımlanmış olmakla beraber üretim kooperatifi niteliklerini de taşıyacak tarzda ortaya konulmaktadır.

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 88. maddesi gereğince 20.6.1980 tarih ve 80/446 sayılı onay uyarınca Ticaret ve Turizm ve Tanıtma Bakanlıklarınca müştereken hazırlanan «Turizm Geliştirme Kooperatifi örnek Ana Sözleşmesi» (15) 3. maddesinde Turizm Kooperatifini, «Ortaklarının ve mahalli turizm potansiyelinin ihtiyaçlarını sağlamak amacı ile turizme yönelik tesisler kurmak, bunları günün koşullarına uygun biçimde işletmek; turistik eşya imâl eden küçük sanat erbabının imalâtlarını pazarlamak, değerlendirmek; Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunca tescil edilmiş eski eser sahiplerine konutların veya konut gruplarının restorasyon ve gerekli alt yapı tesislerinin tamamlanması; ayrıca eski eserlerin çevresinin düzenlenmesi ve bu çevrede Anıtlar Yüksek Kurulunca öngörölmüş yapıların ve boş arsalarda tarihi çevre ile uyum sağlayacak tesislerin yapılmasını temin; çevre kirlenmesine karşı tedbirleri almak ve önlemler geliştirmektir» şeklinde, kooperatifin amaçlarına da yer vererek bir tanımlama yapmıştır.

Bize göre turizm kooperatiflerini şu şekilde tanımlamak mümkündür : Ortaklarının turizm ile ilgili her türlü ihtiyaçlarını ve ekonomik menfaatlerini, karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve işbirliği anlayışı içinde sağlamak, korumak ve geliştirmek maksadıyla; turizm hareketleriyle ilgili gerçek ve tüzel kişiler tarafından kooperatif şeklinde kurulan ve mahalli turizm potansiyelinin gelişmesine katkıda bulunan kuruluşlardır.

14. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, s. 5.

B) Turizm Kooperatiflerinin Özellikleri :

Bu kooperatifler sınırlı sorumlu ve tek tip olmakla beraber çok amaçlıdırlar (Örnek Ana Sözleşme m. 1).

1. Sınırlı Sorumluluk

Kooperatifler Kanununun 28. maddesine göre, ana sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça kooperatif, alacaklılarına karşı yalnız malvarlığı ile sorumludur (15). Bu sorumluluk ana sözleşme ile iki şekilde genişletilebilir. Birincisi sınırsız sorumluluktur. Diğeri ise sınırlı sorumluluktur. Sınırlı sorumluluk bir ek sorumluluktur. Çünkü ortaklar kooperatifin borçlarından dolayı, sermaye payından ayrı olarak ek bir sorumluluğa da tabi tutulmaktadır. Fakat bu ek sorumluluk belli bir miktar ile sınırlandırılmıştır (16).

Turizm Geliştirme Kooperatifleri örnek Ana Sözleşmesi «Sorumluluk» başlığını taşıyan 17. maddesinde, «ortaklar, kooperatifin üçüncü şahıslara karşı giriştiği taahhütlerden dolayı, kooperatifteki hisselerinin on katı oranında sorumludur» denilmekte; ayrıca «Ek Ödemelere» başlığını taşıyan 18. maddesinde, «Bilançoda açık olduğu takdirde ortaklardan ek ödemelerde bulunmaları istenebilir. Bu ek ödemeler miktarı, ortağın sermayesi ve açığın miktarına göre hesaplanarak, Genel Kurul Kararı alınmak suretiyle talep edilir» hükmü getirilmektedir.

2. Tek Tip Olmak Özelliği

Kurulacak Turizm Kooperatifleri örnek Ana Sözleşmede belirlenen esaslar dikkate alınmak suretiyle teşkil edilecektir. Kurucu ortakların başkaca bir düzenlemeye gitmelerine ve ayrı bir kooperatif statüsü meydana getirmelerine imkân bulunmadığı bu özellikten anlaşılmaktadır.

3. Çok Amaçlı Olmak Özelliği

Diğer kişi topluluklarında olduğu gibi kooperatiflerin de birden çok amacı vardır. Bir kooperatifin tek amacının, ortaklarının ekonomilerini geliştirmek olduğunu söylemek, bir ticari işletmenin tek amacının kârını en üst düzeye çıkarmak olduğunu söylemek kadar tek yanlıdır. Bir kooperatif işletme sadece ortaklarının ekonomik durumlarını geliştirmek konusuyla değil; en azından kooperatifte çalışan kişilerin ekonomik durumlarını ve kooperatifin

15. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Döner Sermaye Merkez Müdürlüğü, Turizm Geliştirme Kooperatifleri Örnek Sözleşmesi, Ankara, 1980, s. 5.

16. POROY, TEKİNALP, ÇAMOĞLU, s. 793.

diğer ekonomik ve sosyal faaliyetlerini de dikkate alarak hareket etmelidir. Şüphesiz kooperatif, faaliyetleriyle ilgili tüm önemli alanlarda amaçlarını tesbit etmelidir. Böylece çalışma alanıyla ilgili bir amaçla hiyerarşisi (sıralaması) meydana gelmiş olur (17). Turizm kooperatifleri bakımından ise bu durum daha açık olarak ortadadır. Tanımda da belirttiğimiz gibi Turizm Kooperatifleri «Turizm ile ilgili her türlü ihtiyacı karşılamak ve ekonomik menfaatleri» sağlamak maksadıyla kurulmuş teşekküllerdir.

Bu kooperatiflerden beklenen sosyal amaç ise; «mahalli turizm potansiyelinin gelişmesine katkıda bulunmak» şeklinde açıklanmıştır.

C) Turizmi Geliştirme Kooperatiflerinin Hizmetleri

Turizm geliştirme kooperatifleri örnek Ana Sözleşmesinin 3. maddesi bu kooperatiflerin yerine getireceği hizmetleri saymıştır. Buna göre Turizm Geliştirme Kooperatifleri aşağıda belirtilen işleri yerine getirebileceklerdir :

1 — Ortaklarına ve genel kullanıma açık turistik tesisler yapmak ve işletmek; Bu işleri yapabilmek için gerekli arsa ve arazileri satınalmak veya kiralamak,

2 — Turistik amaçlarla kullanılmak üzere eski eserlerin restorasyonunu yaptırmak ve alt yapı tesislerini tamamlamak; eski eserlerin çevre düzenlemesi işlerini yapmak,

3 — Küçük sanatkârlarca imâl edilen el emeği turistik ürünleri pazarlamak ve değerlendirilmesini sağlamak; turistik eşya üretimini teşvik için gerekli girişimlerde bulunmak.

4 — Turistik işletme ve tesislerde turistlere hizmet sunabilecek nitelikte personel yetiştirmek ve yetişmiş olan personelden faydalanmak,

5 — Ülkemize daha fazla turist gelmesini sağlamak amacıyla yurtdışında faaliyette bulunan aynı amaçlı kooperatif ve derneklerle ilişki kurmak,

6 — Ortaklarının turistik amaçlı işletme ve tesisleri için gerekli kredileri sağhyabilmesine yardımcı olmak,

7 — Turizmle ilgili konaklama tesisleri ve yan hizmet ünitelerini kurmak ve işletmek,

8 — Kara, deniz, hava ulaşım araçları ile turistik amaçlı seyahat organizasyonları yapmak,

17. POROY, TEKİNALP, ÇAMOĞLU, s. 794.

9 — Turizm amaçlı deniz ulaşım araçları, tekne ve yatlar imal etmek, ettirmek ve bunları işletmek,

10 — Turizm Geliştirme Kooperatifleri Birliklerinin kuruluşuna önderlik etmek veya kurulmuş olan birliklere katılmak,

11 — Çevre kirlenmesine karşı tedbirler almak,

12 — Turizm alanında faaliyet gösteren şirketlere ortak olmak.

D) Turizmi Geliştirme Kooperatiflerinin Tabii Olduğu İlkeler

Uluslararası Kooperatif Birliğinin 1966 yılında Viyana'da yapılan 23. kongresinde kabul edilen ve bugün de geçerli olan kooperatifçilik ilkeleri Turizm Geliştirme Kooperatiflerine de uygulanabilecek durumdadır. Turizm Geliştirme Kooperatiflerinin de uymaları gereken bu ilkeleri şu şekilde açıklamak mümkündür (18) :

1. Açık Üyelik

Bu ilkeye göre kooperatifçiliğin temelinde gönüllülük esası yer aldığı için, hiçbir kimse üye olmaya, üyelikte kalmaya ve hatta kanunda ve sözleşmede yer alan şartların dışında, üyelikten çıkmaya zorlanamaz.

Bu ilkedan aynı zamanda, kooperatife üye olmada, üyelikten çıkarılmada ve gerekse kooperatiften yararlanmada üyeler arasında (siyasi, dini, irki) herhangi bir ayırım yapılmayacağı anlaşılır.

2. Demokratik Yönetim İlkesi

Kendi kendine yönetim ilkesi, kooperatiflerin ana niteliklerinden biridir. Bu ilke kooperatiftaki yönetimin sermayeye değil insana bağlı olduğunu gösterir. Her üye seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Üyelerin payları ve paydışı katılımları ne olursa olsun genel kurulda her üyenin bir oy hakkı vardır.

3. Risturn Verilmesi İlkesi

Kooperatiflerin faaliyetleri sonucu elde ettikleri işletme faaliyetlerinin ve tasarruflarının, üyelerinin kooperatifle olan iş ilişkisi oranına göre dağıtılmasını ifade eder.

18. Yılmaz ÜRPER, Türkiye'de Tarımsal Kooperatiflerin Toplumsal Değişmeye Etkileri, Eskişehir, 1985, (Anadolu Üniversitesi Yay. No. 94), s. 10 vd.; HELM, s. 6 vd.

İşletme fazlalıkları üyelik paylarına göre değil, üyenin kooperatifle yaptığı iş ölçüsüne göre dağıtılır.

Risturn ilkesi, kooperatiflerin ana amacının kâr olmayıp hizmet olduğunu belirtmesi açısından önemlidir.

4. Sermayeye Sınırlı Faiz Verilmesi

Bu ilkedен amaç, kooperatife katılmayı özendirerek, sermaye birikimini sağlamaktır.

Sermayeye sınırlı faiz verilmesi zorunlu değildir. Kooperatifler kanununun 38. maddesi bu konuda, «Gelir gider farkının en az % 50 si ortaklara dağıtıldıktan sonra ortakların sermaye paylarına genel kurul kararı ile en çok % 7 oranına kadar faiz ödenebileceği anasözleşmede hükme bağlanabilir» şeklinde bir düzenleme getirmiş bulunmaktadır.

5. Kooperatif Eğitiminin Geliştirilmesi İlkesi

Kooperatifçilik hareketinin başarıya ulaşmasında eğitimin önemli bir payı vardır. Kooperatif eğitimindeki amaç, kooperatif uygulamalarının başarılı olması ve sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesidir. Bunun içindir ki üyelere ve kooperatif yöneticilerine kooperatifçilik ilke ve usulleri öğretilmelidir. Diğer yandan, üye olmayanlara kooperatif bilinci verilerek kooperatifçilik yaygınlaştırılmalıdır. Kooperatifçilikle ilgili diğer bilgi sahalarında üye ve yöneticilere çeşitli kurs ve seminerler verilmek suretiyle bilgi aktarılması yapılmalı ve kooperatif uygulamanın verimliliği sağlanmalıdır.

6. Kooperatif Kuruluşlarla İşbirliği İlkesi

Kooperatiflerin başarısı için bu ilke getirilmiştir. Bunun için kooperatifler arasında milli ve milletlerarası bütünleşmenin sağlanması gerekmektedir. Aksi takdirde kurulan kooperatifler cılız kalıp güçsüz duruma düşecekler ve amaçlarına ulaşamayacaklardır.

SONUÇ

Turizmi Geliştirme Kooperatifleri Türk turizminin gelişmesinde büyük bir boşluğu dolduracak özelliklere sahip bulunmaktadır. Ülkemizin pek çok bölgesinde turizme gönül vermiş yöneticilerimizin ve vatandaşlarımızın çabalarıyla kurulup faaliyete baş-

lamışlardır. Özellikle Üniversitemizin de üzerinde bulunduğu Kapadokya bölgesinde kurulmuş ve faaliyetlerini sürdürmekte olan 10'dan fazla Turizmi Geliştirme Kooperatifi bulunmaktadır. Bu kooperatiflerin Ana sözleşmelerinde yer alan pek önemli turistik hizmetleri başarı ile yerine getirebilmeleri bölgenin turizm konusundaki gelişmesine ve mevcut problemlerinin çözümünde önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu kooperatifler mahalli turizmciliğimize yön vererek adeta merkezi bir beyin rolü oynayacak; bireysel girişimler ve diğer turizm işletmeleri yanında; gönüllü çalışmaya ve toplu işletmeciliğe dayalı olarak bölgesel turizm politikasını ve turizm hareketlerini yönlendirebilmek gücünü göstereceklerdir.

KAYNAKLAR

- ADALILAR Ayça : «Turizm Sektöründe Kooperatifçiliğin Yeri», KARINCA, s. 519, Mart 1980.
- ADALILAR Ayşe (Hazırlayan) : Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Turizm Kooperatifleri Eğitim Yayını No. 1.
- ARSLAN Orhan : «1986 Turizm Mevsimi Sonunda Turizm Kooperatiflerimiz Hakkında Sohbet», KARINCA, Yıl : 32, s. 599, Kasım 1986.
- GÜL Mustafa : «Kooperatiflerin Tarihi Gelişimi» Kooperatifçilik s. 72, (Nisan-Mayıs, - Haziran 1986).
- HELM Franz C. (Çeviren : İlhan CEMALCILAR) : Kooperatif İşletme Ekonomisi, Eskişehir, 1976, (Eskişehir İkt. ve Tic. İlimler Akademisi Yay. No 150/92).
- İVGİN Hayrettin : «Turizm, Ekonomi ve Turizmde Kooperatifleşme İhtiyacı», KARINCA, Yıl : 52, s. 589, Ocak 1986.
- POROY Reha, TEKİNALP Ünal, CAMOĞLU Ersin : Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Genişletilmiş 3. bası, İstanbul, 1984.
- SINA Zevnep : «Kooperatif İşletmelerde Amaç Tesbiti», Kooperatifçilik, s. 67 (Ocak - Şubat - Mart 1985).
- Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Döner Sermaye Merkez Müdürlüğü : Turizm Gelistirme Kooperatifleri Örnek Ana Sözleşmesi, Ankara, 1980.
- UTLU Halim : «Turizm Kooperatifleri ve Geleceği» KARINCA, s. 521, Mayıs 1980.
- ÜRPER Yılmaz : «Türkiye'de Tarımsal Kooperatiflerin Toplumsal Değişmeye Etkileri, Eskişehir, 1985, (Anadolu Üniversitesi Yay. No. 94).

